I. Mării

DE LA LATINESCUL *AULA* LA BĂNĂȚEANUL *AVLIE*. NOTIȚĂ LEXICOLOGICĂ

1. *Precizare*:

Prezenta n o t i ț ă l e x i c o l o g i c ă se dedică, cu bucurie, Maestrului, adică (vezi, pentru exacta înțelegere a acestei „sinonimii antroponimice", Mării 2002, p. 215) academicianului octogenar M a r i u s S a l a, cel care, mai ales în ultimul deceniu, a devenit, coborând în *agora,* **şi** un foarte bun narator (povestitor i-ar zice, cu siguranță, vânzătoarea de roşii din piața „Orizont" din Drumul Taberei) al istoriei cuvintelor româneşti. Cum vocabularul *limbii române* (= „dialectul dacoromân + dialectul aromân + dialectul meglenoromân + dialectul istroromân plus, pe baza şi prin sublimarea subdialectului muntean al dialectului dacoromân, limba română literală şi literară = standard, exemplară") este foarte bogat şi numărându-ne, şi noi, printre cititorii şi ascultătorii poveştilor sale despre cuvinte, îi dorim, ca-n anii care vin şi sănătos fiind, să scrie şi să publice alte şi alte cărți despre istoria d i r e c t ă şi i n d i r e c t ă a vorbelor româneşti.

2. Aulă. În limba română sau, mai exact spus, în vocabularul limbii române literare actuale, explicit şi academic normat prin DEX 1975:1998, există şi cuvântul *áulă.* Semnificând şi desemnând o „sală mare într-o clădire publică, destinată festivităților, conferințelor, cursurilor etc." (DEX 1975:1996, s.v.), acest substantiv feminin este un î m p r u m u t (savant), relativ recent[1], d i r e c t (cum menționează majoritatea dicționarelor noastre explicative şi/sau etimologice) şi i n d i r e c t (prin mijlocirea germanului **Aula**, cum indică, pe bună dreptate, DA 1913, s.v.) din lat.[2] **aula**. Considerat, şi el, un împrumut, tot literar = cultural, din greacă (< gr. *αὐλή*[3]), latinescul *aula* însemna, în primul rând, cum menționează dicționarele latino-române[4], „curte; curtea unui rege, a unui palat (regal)", sens (accepțiune, desemnare) menționat(ă) şi pentru rom. *aulă,* utilizat cu referire la

[1] În MDA 2001, ca primă atestare, este indicat DA, adică, „traducând", anul 1913, când a apărut întâiul volum, deşi, dacă am hotărî să utilizăm data tipăririi fasciculei cuprinzând articolul lexicografic *aulă,* datarea ar fi, desigur (vezi DA 1913, p. 353), „7 IX 1909". Această datare din MDA 2001 este corectată de DELR 2011, s.v., unde, ca primă atestare, este indicat anul 1874.

[2] În alte dicționare, lat. lit. (în DM 1958, s.v.) sau lat. neol. (în DELR 2011, s.v.).

[3] Vezi, spre exemplu, Ernout–Meillet 1931, s.v., precum şi ILR 1965, p. 55, unde I. Fischer, autorul capitolului *Vocabularul,* ne informează că: „Limbajul oficial era purist şi evita cuvintele greceşti, terminologia oficială nu cunoştea practic împrumuturi greceşti până în epoca imperială, când se introduce *aula* (gr. *αὐλή*) pentru desemnarea curții".

[4] Vezi, de exemplu, Ocheşan *et alii* 1962, s.v.; Guțu 1983, s.v.

LR, LXI, nr. 3, p. 354–362, Bucureşti, 2012

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

Antichitate şi Evul Mediu: „(Ist.) Curte (domnească, împărătească)”, în DA 1913, s.v.; „**2.** (Înv.) Curte domnească sau împărătească”, în MDA 2001, s.v.; „**2.** (În orânduirea feudală) Curte domnească sau împărătească”, în DM 1958, s.v.; „**2.** (În Evul Mediu) Curte princiară”, în MDE 1972, s.v.

Niciuna dintre limbile romanice, continuatoare, prin particularizare şi individualizare, ale limbii latine nu a moştenit acest cuvânt. Nu, însă, în primul rând, despre lat. *aula* şi nici despre neologismul nostru *aulă*, cu o etimologie externă directă m u l t i p l ă (latină şi germană), ne-am propus să povestim acum. Reredactând această, sperăm, foarte scurtă şi cât mai exactă însemnare lexicologică, am dorit şi dorim, inspirat fiind de marele lingvist croat P e t a r S k o k, să atragem atenția asupra unei rude (să-i zicem) sărace a universitarului sau academicului *aulă.* Este vorba de cuvântul d i a l e c t a l...:

3. avlíe[5].

3.1.1. Denumind, în principal, „spațiul împrejmuit în jurul unei case sau gospodării”, *avlie* este, astăzi, o n o m a s i o l o g i c evaluat, sinonim real (= funcțional, intralingvistic) cu literarul *curte*[6] (cuvânt moştenit din latină), pe de o parte, iar, pe de altă parte, sinonim nonreal (= nonfuncțional, geosinonim[7]), dar, uneori, şi sinonim real[8] cu regionalismele *ocol, obor, ogradă, bătătură, voreț* etc., căci, trebuie precizat, graiurile noastre populare sunt destul de bogate în exprimarea noțiunii de „curte”[9].

[5] Rostit *avlíi̯e* (riguros: *avlíi̯ĕ*), adică nu cu hiat, ci cu diftong după vocala accentuată, diftong ascuns de ortografia noastră în cazul tuturor substantivelor feminine terminate în *-íe.* B. P. Hasdeu (în HEM 1887:1972, s.v.) îl ortografiază (precum Viciu 1899, s.v., Viciu 1906, s.v.) *avliă.* Pe lângă **avlie**, au mai fost înregistrate, cu statut de variante lexicale, şi formele: **amvlíe** (în ALR II 1940, h. 261 = ALRM II 1940, h. 344, punctul de anchetă 8; DSB 1986, s.v., tot dintr-o localitate bănățeană, dar din România şi nu din Serbia, ca-n ALR II) şi **ovlíe** (NALR–*Ban.* 1997, h. 211, punctul 13; NALR–*Ban.*, întrebarea [674], acelaşi punct de anchetă).

[6] Pentru această sinonimie reală (= punctuală, structurală) existentă astăzi între termenii *avlie* şi *curte* utilizați pentru noțiunea de „curte”, noțiune documentată onomasiologic printr-o întrebare indirectă [= 673] formulată astfel: „Cum îi spui la locul îngrădit din jurul casei (fără pomi), în care se găsesc grajdul, cotețul etc.?” din *Chest. NALR* 1963, vezi, mai ales, NALR–*Ban.* 1997, h. 211, punctele 29, 40, 41, 47, 55, precum şi, pe aceeaşi pagină, harta interpretativă nr. CLXI.

[7] Pentru această sinonimie nonreală (= arhitecturală) existentă între termenul *avlie* şi alți termeni prin care este exprimată noțiunea de „curte”, a se vedea, în primul rând, răspunsurile, încă nepublicate, obținute de Sever Pop ca răspuns la întrebarea onomasiologică (cum a fost formulată, nu ştim) pentru poziția [672] = „curte, pl.” din *Chest. ALR I* 1989, dar şi ALR II, s.n., 1966, h. 1354 = ALRM II, s.n., 1967, h. 1135: *(Să nu intre) în curtea (mea nicio vită străină)*; *Chest. MLR* 1926, întrebarea [393]: „Cum se numeşte curtea unei case țărăneşti?”; NALR–*Ban.* 1997, hărțile citate sub nota 6; NALR–*Criş.* 2003, h. 312; NALR–*Trans.* 2002, h. 305; NALR–*Olt.* 1970, h. 198 etc.

[8] Pentru această sinonimie funcțională existentă, în exprimarea noțiunii de „curte”, între termenul *avlie* şi un alt termen decât cel de *curte,* a se vedea, în primul rând, cele două hărți (una neinterpretativă şi o alta interpretativă) din NALR–*Ban.* 1997, citate mai sus, sub nota 6, punctele 9, 20, 35, 66, 72, dar şi Liuba–Iana 1895, p. 92: „Casele sunt zidite cu frontul la drum, numai casele mai vechi, de pre timpul robotelor şi clăcei, sunt zidite în *avlie (obor, ocol)* şi la stradă au zîd separat [...]” (cu *subl. n. – I.M.*).

[9] Pentru această bogată, variată terminologie, a se vedea sursele menționate, mai sus, sub nota 7.

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

Pe lângă sensul de „curte”, sens definit în DA 1913 (s.v.) astfel: «**1°** „Curte, ocol”. VICIU, GL., „ogradă, voreţ, obor”. HEM 2170», adică, utilizând două dintre sursele bibliografice, printr-un cumul sau lanţ de 5 sinonime[10], *Dicţionarul Academiei,* pe sau în baza glosarelor lui Gustav Weigand publicate în „JAHRESBER III, 313; IV, 325” în cadrul monografiilor *Der Banater Dialekt* şi *Körösch- und Marosch-Dialekte,* înregistrează, în continuare, şi sensul de „cimitir, ţintirim”, sens nemaiatestat, după a noastră informaţie documentară, de nimeni după dialectologul şi balcanologul german, dar consemnat, acest sens, şi de alte lucrări, precum, spre exemplu, Gămulescu 1974, p. 81; TDR 1984, p. 270; DSB 1986, s.v.; MDA 2001, s.v. şi DELR 2011, s.v. Dacă este cu adevărat real, acest al doilea şi ultimul sens înregistrat de DA 1913 se explică prin faptul că în unele graiuri bănăţene *avlie* desemnează **şi**[11] sau, în opoziţie semantică cu un alt termen, **numai**[12] „curtea bisericii”, adică locul unde, în multe sate româneşti, se afla (şi, încă, se mai află) cimitirul[13].

Păstrându-ne[14], în continuare, cu rare evadări subsolice, pe poziţia lexicologiei tradiţionale, vom mai sublinia şi faptul că, pe lângă aceste două sensuri[15], Cihac 1879, p. 544[16] înregistrează, pentru „Transylv.”, doar sensul de „parc à moutons”

[10] Pentru al căror statut, a se vedea cele spuse mai sus.

[11] Situaţie lexicală (vezi-o, deocamdată, în Gregorian 1967, p. 391 şi NALR–*Ban.* 1997, h. 211, punctul 29, harta neinterpretativă şi legenda acestei hărţi, sub **II**) în care, desigur, semnificatul semnificantului *avlie* este mai larg, vorbitorii acestor graiuri bănăţene având posibilitatea ca, în baza acestui semnificat, să desemneze nu numai „curtea casei”, ci şi „curtea bisericii”, desemnare interpretată în lexicologia şi lexicografia tradiţională ca două sensuri şi nu, realist şi sistemic, ca un singur semnificat.

[12] Situaţie lexicală în care, desigur, semnificatul semnificantului *avlie* este mai strâmt, vorbitorii acestor graiuri bănăţene având posibilitatea ca, în baza acestui semnificat, să desemneze numai „curtea bisericii” în opoziţie cu semnificantul *obór* = „curtea casei”, cum, clar, rezultă din NALR–*Ban.* 1997, h. 211, prin compararea informaţiei din legenda hărţii, secţiunea a **II**-a (unde se precizează că în punctele 5, 6, 11, 12, 15, 21, 24, 25-29, „*avlíe* i se spune curţii bisericii”) cu răspunsurile cartografiate. Opoziţia lexicală *obor* „curtea casei” / *avlie* „curtea bisericii” rezultă la fel de clar şi din compararea ALR II, s.n., 1966, h. 1354, punctul 29 cu ALR II 1940, h. 178, punctul 29, precum şi din compararea, pentru localitatea bănăţeană Răcăşdia, a răspunsurilor la *Chest. MLR* 1926, localitatea 9, 9a, întrebarea [393]: „Cum se numeşte curtea unei case ţărăneşti?” cu răspunsurile la *Chest. MLR* 1930, localitatea 22, întrebarea [8]: „Cum se numeşte locul din jurul bisericii şi care ţine de aceasta?”. Aceeaşi opoziţie lexicală ne este comunicată, tot din Banat, pentru localitatea Cacova de colega Doina Grecu, opoziţie care, în localitatea Berzovia, se exprimă prin termenii *voreţ/avlie*, cum ne informează tot Doina Grecu.

[13] Petrecându-se, de fapt, acelaşi proces denominativ (= semantico-onomasiologic) ca cel petrecut în cazul termenului („regional, mai ales în Transilv., Ban. şi Olt.”) *progádie,* proces descris, tradiţional, în DLR astfel: „Curte a unei biserici folosite ca cimitir; p. e x t. cimitir (pe lângă o biserică)”.

[14] Căci ne obligă documentările şi descrierile onomasiologice şi/sau semasiologice realizate până în prezent.

[15] Devenite, din păcate, nici mai mult, nici mai puţin decât 6 în MDA 2001, s.v.: „**1** Curte. **2** Ocol. **3** Ogradă. **4** Voreţ. **5** Obor. **6** Cimitir”, printr-o interpretare „originală” a lanţului sinonimic prezent în DA 1913 în definirea sensului „curte” (vezi *supra*).

[16] Dicţionar (menţionat în DELR 2011 prin sigla CDED) în care *avlie* apare (vezi Seche 1966, p. 126–127) nu printre «„raritãţile” limbii noastre (notate cu asterisc)», ci printre „termenii de circulaţie ai limbii române”.

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

(sens confirmat de NALR–*Ban.* 1997, h. 299, punctul cartografic 7, ca răspuns la întrebarea lexicală onomasiologică indirectă: „Cum îi spui locului îngrădit, în câmp, sau lângă casă, unde se adăpostesc oile sau caprele?"); Bucuța 1923, p. 65, atestă, de la românii dintre Vidin şi Timoc, doar sensul „locul întreg de casă cu tot ce are pe el"[17]; DSB 1986, s.v., înregistrează, pentru o singură localitate, şi sensul „loc în spatele clădirilor unei gospodării unde se depozitează clăile de fân sau de paie", pe de o parte, iar, pe de altă parte, ALR II 1940, h. 261 = ALRM II 1940, h. 344 (dintr-o localitate din Serbia) şi (din mai multe localități) NALR–*Ban.*, întrebarea [674], înregistrează şi sensul de „locul de dinaintea casei; bătătură".

3.1.2. Referitor la a r i a d e c i r c u l a ț i e în graiurile dacoromâne a cuvântului *avlie*, lucrările lexicografice (sau cu caracter lexicografic) ce-l atestă indică următoarele: „Transylv." – Cihac 1879, p. 544; „Cuvânt care se aude numai prin părțile Banatului" – HEM 1887:1972, s.v.; „Bănat" – Viciu 1899, s.v., Viciu 1906, s.v.; „Ban." – TDRG 1903, s.v. (care înregistrează doar sensul de „Hof"); „Ban. Criş." – TDRG 2000, s.v.; „În Ban. şi prin părțile Crişului şi ale Mureşului, JAHR. IV 325" – DA 1913, s.v.; „Băn." – CADE [1926–1931], s.v. (care înregistrează doar sensul de „curte, ocol"); „en Banat y Trans. de O." – CDER 1958, 555 (cu senul „corral, cortil"); „în Banat şi Transilvania de Sud" – Gămulescu 1974, p. 81; „Ban. şi prin Transilv." – Seche 1982, s.v. *curte*; „Trs.; Ban." – MDA 2001, s.v.; „Ban., Criş., S. Trans." – DELR 2011, s.v. Pe sau în baza informației utilizate de noi, considerăm că în dialectul dacoromân *avlie* circulă (sau a circulat) prin B a n a t, S e r b i a (atât în Banatul sârbesc, cât şi în Timocul sârbesc), B u l g a r i a (în Timoc)[18], S. C r i ş a n e i şi S. V. T r a n s i l v a n i e i, cu precizarea că atestările de la nord de Mureş, adică (în formularea DA-ului) cele de „prin părțile Crişului şi ale Mureşului" (datorate, aceste atestări, lui A. de Cihac şi lui Gustav Weigand) nu sunt confirmate şi de alte lucrări.

3.2. Am considerat, mai sus, că *avlie* este un cuvânt d i a l e c t a l şi nu unul (doar) regional, deoarece (indiferent de sursele etimologice directe indicate de dicționarele ce-l înregistrează) el este cunoscut şi întrebuințat nu numai în unele dintre graiurile dialectului dacoromân (vezi, *supra*, **3.1.**), ci şi în unele dintre graiurile aparținând dialectelor sud-dunărene aromân şi meglenoromân. Pentru dialectul aromân a se vedea, pentru sensul de „curtea casei", în primul rând, DDA 1963 = 1974, s.v. *avlíe* şi ALR I, întrebarea [672], punctele de anchetă 05, 06, 07 şi 08. Pentru graiurile meglenoromâne, cuvântul nostru este înregistrat de Capidan 1935, p. 29, sub forma *avlíi̯ă* „curte, casă"; de Saramandu *et alii* 2010, p. 134, s.v. *ăvlíi̯ă* (cu varianta *avlíi̯ă*) „curte, casă, palat", precum şi de Atanasov 2002, p. 96,

[17] Avlia, ne informează în continuare Emanoil Bucuța, „e împărțită în două de un gard mai mărunt, tarabă, făcut din salcă spartă s. gorun, după ținut. O parte e **bătătura**, mărginită în față de locuință, iar în fund şi pe de lături, de hambarul de grâu, de pătulul de porumb şi de cocinele porcilor şi a găinilor", iar a doua parte e **oborul**, „cu locul de dovleți, grajdul şi coşerea vitelor".

[18] De la românii timoceni din Bulgaria, *avlie,* cu sensul „curte", este atestat de Nestorescu 1996, p. 181 (glosar), 127 (text şi context).

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

sub forma aferezată *vlíi̯ă,* dar cu sensul de „grădină, teren în apropierea casei”. Forma cu afereză este înregistrată, cu sensul „curtea casei”, şi de Sever Pop, în ALR I, întrebarea [672], punctul de anchetă 012: *vlíi̯a (di casa)*.

3.3.1. E t i m o l o g i c, dialectalul *avlie* este, ca şi neologismul *aulă*, tot un î m p r u m u t, dar, spre deosebire de acesta, unul de natură populară, orală. În privinţa limbii sau a limbilor din care a fost el împrumutat, lexicologii şi lexicografii noştri au menţionat, mai ales în limbaj lexicografic (prin formula *x* < *y*), mai multe soluţii etimologice. Pentru prezenţa lui *avlie* în dialectul dacoromân sau, mai exact, în subdialectul bănăţean (cum este, de fapt, localizat în majoritatea lucrărilor lexicografice sau lexicologice), TDRG 1903 propune o origine neogreacă („ngr. *αὐλή*”), indicând, însă, între paranteze rotunde şi „türk. *awly*”, considerat de H. Tiktin, de fapt, ca un intermediar al etimonului grecesc[19]. *Dicţionarul Academiei* indică, drept etimologie directă, „turc. *(h)awly*”, acesta provenind, cum se menţionează între paranteze, din „n.-grec. *αὐλή*”, care înseamnă „curte”. Etimonul dat de DA 1913 este, însă, însoţit şi de precizarea: „poate prin mijlocire sârbească: *(h)avlija*”[20], soluţie etimologică regăsită, considerăm, în cea avansată de CDER 1958, 555 (: „Tc. *(h)avli*, del ngr. *αὐλή*; cf. sb. *(h)avlija*”). Numai din limba turcă este explicat în Cihac 1879, p. 544 (din tc. « *havli, avli* „cour, avant cour” »), HEM 1887:1972, s.v. („din tc. a w l y = gr. *αὐλή*), CADE [1926–1931], s.v., şi DM 1958, s.v. Lazăr Şăineanu, în celebra sa lucrare consacrată influenţei orientale asupra limbii şi culturii române, indică, drept sursă imediată a bănăţeanului *avlie,* sb. *avlija* (vezi Şăineanu 1900, p. LXXXI), etimologie acceptată, astăzi, pe baza unei riguroase argumentaţii lingvistice, de către majoritatea cercetătorilor lexicului graiurilor subdialectului bănăţean, precum: Trâpcea 1964, p. 267; Mării 1966:2005, p. 105; Mării 1968:2005, p. 139; Gămulescu 1974, p. 81; TDR 1984, p. 271; DSB 1986, s.v.; Suciu 2006, p. 235, DELR 2011, s.v.

Pentru prezenţa cuvântului şi la românii dintre Vidin şi Timoc (de unde, am văzut, îl atestă Emanoil Bucuţa şi Virgil Nestorescu) cred că, drept sursă directă, trebuie menţionată limba bulgară, dacoromânul nord- şi sud-dunărean *avlie* având, aşadar, o etimologie (externă) d i r e c t ă m u l t i p l ă: sb. **avlija**, bg. **avlija**, etimologie propusă şi pentru dacoromânii timoceni din localitatea Cosovo, de Nestorescu 1996, p. 181. Din bulgară sau, mai exact, prin bulgară din neogreacă este explicat meglenoromânul *avlie* „curte” de Puşcariu 1940:1976, p. 260, soluţie etimologică identică, considerăm, cu cele formulate de Capidan 1935, p. 29: „Din gr. *αὐλή* (bg. *avlija*)” şi Saramandu *et alii* 2010, p. 134, s.v. *ăvlíi̯ă*: „gr. *αὐλή* (mac., bg. *avlija*)”, ultimii menţionând, ca mijlocitor (= filieră), şi macedoneana pe

[19] Din perspectiva principiului etimologiei lexicale directe, avem, aşadar, de-a face, potrivit soluţiei propuse de Tiktin, cu un element de origine turcă în dacoromână, cum, corect, a interpretat această soluţie etimologică redactorul articolului *avlie* din DELR 2011, plasând TDRG[1] = (în abrevierea noastră) TDRG 1903 printre dicţionarele care indică tc. *(h)avli.* În TDRG[3] = TDRG 2000 se propune o etimologie directă multiplă: ngr. *αὐλή*, tc. *havli.*

[20] MDA 2001 propune următoarea etimologie directă multiplă: „tc. *awly,* srb. *(h)avlija*”.

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

lângă limba bulgară, soluție care, din perspectiva principiului etimologiei directe, trebuie interpretată ca o etimologie lexicală directă multiplă: mac. *avlija,* bg. *avlija.* În ceea ce priveşte aromânul *avlie,* acesta este considerat de Tache Papahagi, în monumentalul său dicționar (vezi DDA 1963:1974, s.v.), un împrumut din ngr. *αὐλή*, pe care, însă, în mod curios, îl consideră un împrumut din tc. *avly* „cour" şi nu ca pe unul bizantin. Ca element b i z a n t i n direct[21], datând din epoca neseparării „macedoromânilor de bănățeni, rotacizanți, crişeni-maramureşeni şi ardeleni" –, este considerat, însă, *avlie* din graiurile bănățene şi aromâne de către Ivănescu 1980, p. 315(: «Acolo [în Banat şi Hațeg] avem un cuvânt bizantin ca *avlie* „curte", „o curte mai deosebită", care de asemenea se găseşte la macedoromâni, unde denumeşte curtea împrejmuită cu zid, caracteristică casei de tip mediteranean»), deşi, pe aceeaşi pagină, puțin mai sus, spune: „Este drept că şi bulgarii şi sârbii au [...], *avlija,* [...]", iar ceva mai sus, la p. 305, în lista[22] ce prezintă „asemănările dintre graiurile bănățene şi cele macedoromâne", sub poziția *3*, consemnează următoarele: «*avlie* „curte", macedor. *avlie* (< neogr. *αὐλή*, probabil prin sârbă)». Evident, este o soluție singulară, originală, contradictorie şi, considerăm, total nerealistă, dar care trebuie inventariată, cu atât mai mult cu cât ea aparține unuia dintre cei mai mari lingvişti ai noştri.

Chiar din acest simplu rezumat al soluțiilor etimologice date, până acum, cuvântului dialectal *avlie,* rezultă că el este, într-o formă sau alta, cunoscut mai în toate limbile balcanice.

3.3.2. După Petar Skok şi din perspectiva etimologiei lexicale i n d i r e c t e evaluată istoria (= viața, odiseea) unui „cuvânt călător", o r i g i n a r, în cazul discutat, avem de-a face cu lat. **aula**, care, prin *Bizanț, ca centru de iradiere a cuvintelor latineşti din limbile balcanice* (cum sună, în traducere românească, titlul unui excelent studiu al său din anul 1931[23]), a fost difuzat, pe cale populară, din limbă în limbă, în întreaga peninsulă Balcanică, depăşind, cum am văzut, nordul Dunării.

3.4. Când a avut loc împrumutul direct din sârbă sau din bulgară în graiurile dacoromâne nu ştim deocamdată. Ştim, însă, că prima atestare nu este din anul 1885, cum indică TDRG 2000 şi DELR 2011, ci din anul 1879, căci vol. al II-lea din *Dicționarul etimologic dacoromân* al lui Alexandru Cihac în acest an a apărut.

4. Denumind nu o „aulă princiară, regală sau domnească" şi nicio „aulă universitară, academică", ci doar una țărănească (dacă ne este îngăduit să ne exprimăm astfel), bănățeanul **avlie** (căci cuvânt bănățean este el în primul rând în cadrul

[21] Neidentificat şi nesemnalat, pe bună dreptate, de Mihăescu 1966, p. 103–127, în capitolul *Înrâurirea bizantină directă.*

[22] Ce include, din păcate, sub poziția 7, şi pe «băn. *siraćę* „brici" (în ținutul Caransebeşului», cu trimitere la Weigand 1896, p. 326 şi nu 328, cum, greşit, apare în capodopera lui Gh. Ivănescu), care, însă, nu are nimic de-a face cu „macedor. *(cu)surafe* (neogr. *ξουράφι*)" pentru simplul motiv că „*siratse* este verbul *să radje* (= *se rade*)", cum clar a arătat, demult, Hodoş 1898, p. 23.

[23] Vezi Skok 1931, p. 371.

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

graiurilor dialectului dacoromân), sosit pe un alt drum, este, aşadar, din perspectiva lingvisticii istorice generale, rudă bună[24], dar foarte îndepărtată, cu neologismul **aulă**.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

ALR II 1940 = *Atlasul lingvistic român.* Partea a II-a, sub conducerea lui Sextil Puşcariu, de Emil Petrovici, vol. I, Sibiu – Leipzig.
ALR II, s.n., 1966 = *Atlasul lingvistic român.* Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici; redactor principal: Ioan Pătruţ, vol. V, Bucureşti, Editura Academiei.
ALRM II 1940 = *Micul Atlas lingvistic român.* Partea a II-a, sub conducerea lui Sextil Puşcariu, de Emil Petrovici, vol. I, Sibiu – Leipzig.
ALRM II, s.n., 1967 = *Micul Atlas lingvistic român.* Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici, redactor principal: Ioan Pătruţ, vol. III, Bucureşti, Editura Academiei.
Atanasov 2002 = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, Bucureşti, Editura Academiei.
Bucuţa 1923 = Emanoil Bucuţa, *Românii dintre Vidin şi Timoc. Cu un adaus de documente, folklor, glosar, fotografii, hărţi de...*, Tip. Cartea Românească.
CADE [1926–1931] = I.-Aurel Candrea, Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat.* Partea I: *Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi*, de I.-Aurel Candrea, Partea II: *Dicţionarul istoric şi geografic universal,* de Gh. Adamescu, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Capidan 1935 = Th. Capidan, *Meglenoromânii*, III, *Dicţionar meglenoromân*, Bucureşti.
CDER 1958 = Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimológico rumano*, La Laguna.
Chest. ALR I 1989 = *Chestionarul Atlasului lingvistic român I*, elaborat [...] de Sever Pop şi editat [...] de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza, S. Vlad; coordonator: I. Mării, Cluj, Universitatea din Cluj.
Chest. MLR 1926, 1930 = Muzeul Limbii Române, *Chestionarul* II, *Casa*, Sibiu, 1926; IV, *Nume de loc şi nume de persoane*, Cluj, 1930.
Chest. NALR 1963 = *Chestionarul Noului Atlas lingvistic român*, întocmit, sub conducerea lui Emil Petrovici şi B. Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică, Valeriu Rusu, Petre Neiescu, Grigore Rusu şi Ionel Stan, în FD, V.
Cihac 1879 = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, vol. II. *Éléments slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort A/M.
DA 1913 = Academia Română, *Dicţionarul limbii române.* Sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Tomul I. Partea I: *A–B*, Bucureşti.
DDA 1963:1974 = Tache Papahagi, *Dicţionarul dialectului aromân, general şi etimologic,* Bucureşti, Editura Academiei, 1963; ed. II: 1974.
DELR 2011 = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Dicţionarul etimologic al limbii române*, vol. I, *A–B,* Bucureşti, Editura Academiei.
DEX 1975:1996 = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975; ed. II, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
DM 1958 = *Dicţionarul limbii române moderne,* Bucureşti, Editura Academiei.
DSB 1986 = *Dicţionarul subdialectului bănăţean,* vol. II, Timişoara, Universitatea din Timişoara.
Ernout–Meillet 1931 = A. Ernout – A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris.
Gămulescu 1974 = Dorin Gămulescu, *Elemente(le) de origine sârbocroată ale vocabularului dacoromân*, Bucureşti, Editura Academiei, Pančevo, Novinsko preduzće „Libertatea".

[24] „Relaţie de rudenie" nesemnalată de DELR 2011 (prin „cf.", cum indică norma lexicografică **12.2.**, de la p. XXXII).

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

Gregorian 1967 = Mihail Gregorian, *Folclor din Oltenia şi Banatul răsăritean*, în *Folclor din Oltenia şi Muntenia*, vol. I, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
Guțu 1983 = G. Guțu, *Dicționar latin-român,* Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.
HEM 1887:1972 = Bogdan Petriceicu–Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice şi poporane a românilor,* tomul II, Bucureşti, Stabilimentul Grafic Socec şi Teclu; ed. II (de Grigore Brâncuş), vol. 2, Bucureşti, Editura Minerva.
Hodoş 1898 = E. Hodoş, *Cântece bănățene. Cu un răspuns dlui Dr. G. Weigand*, Caransebeş.
ILR 1965 = Academia Republicii Populare Române, *Istoria limbii române*, vol. I, *Limba latină*, Bucureşti, Editura Academiei.
Ivănescu 1980 = Gheorghe Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea.
Liuba–Iana 1895 = Sofronie Liuba, Aurelie Iana, *Topografia satului şi hotarului Măidan*, Caransebeş.
Mării 1966:2005 = I. Mării, *Studiind elementul sârbesc în lexicul graiului din Toager. Note (II)*, în CL, XI, nr. 2, p. 337–344, studiu republicat în vol. (la care trimitem în text) I. Mării, *Note şi studii de etimologie lexicală dacoromână,* Bucureşti, Editura Academiei, 2005, p. 104–116.
Mării 1968:2005 = I. Mării, *Pseudoturcismele graiurilor bănățene în lumina geografiei lingvistice şi a principiului etimologiei directe*, în CL, XIII, nr. 1, p. 95-105, studiu republicat în vol. citat, *supra*, sub abrevierea Mării 1966:2005, p. 127–143.
Mării 2002 = I. Mării, *La ceas aniversar*, în Marius Sala, *Contemporanul lor. Contemporanii lui*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, p. 214–215.
MDA 2001 = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Micul dicționar academic*, vol. I, *A–C*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.
MDE 1972 = *Mic dicționar enciclopedic,* Bucureşti, Editura Enciclopedică Română.
Mihăescu 1966 = H. Mihăescu, *Influența grecească asupra limbii române până în secolul al XV-lea*, Bucureşti, Editura Academiei.
NALR–*Ban.* 1997 = *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Banat*, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, sub conducerea lui Petru Neiescu, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei.
NALR–*Criş.* 2003 = I. Stan, D. Urițescu, *Noul Atlas lingvistic român. Crişana*, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
NALR–*Olt.* 1970 = *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Oltenia*, de Teofil Teaha, Ion Ionică, Valeriu Rusu, sub conducerea lui Boris Cazacu, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei.
NALR–*Trans.* 2002 = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania*, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loşonți, vol. III, Bucureşti. Editura Academiei.
Nestorescu 1996 = Virgil Nestorescu, *Românii timoceni din Bulgaria. Grai. Folclor. Etnografie*, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române.
Ocheşanu *et alii* 1962 = *Dicționar latin-român* (redactor responsabil: Rodica Ocheşanu; redactori: Liliana Macarie, Sorin Stati, N. Ştefănescu), Bucureşti, Editura Ştiințifică.
Puşcariu 1940:1976 = Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. I. *Privire generală*, Bucureşti, Fundația pentru Literatură şi Artă, 1940; ediția a II-a, îngrijită de Ilie Dan, Bucureşti, Editura Minerva, 1976.
Saramandu *et alii* 2010 = Nicolae Saramandu, Marilena Tiugan, Irina Florea, Alina Celac, coordonator: Nicolae Saramandu, *Dicționar meglenoromân*, literele *A, Ă,* în FD, XXIX, p. 52–135.
Seche 1966 = Mircea Seche, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. I, Bucureşti, Editura Ştiințifică.
Seche 1982 = Luiza Seche, Mircea Seche, *Dicționarul de sinonime al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei.
Skok 1931 = P. Skok, *Byzance comme centre d'irradiation pour les mots latins des langues balkaniques*, în „Byzantion", VI, p. 371–378.
Suciu 2006 = Emil Suciu, *Cuvinte româneşti de origine turcă*, Bucureşti, Editura Academiei.
Şăineanu 1900 = Lazăr Şăineanu, *Influența orientală asupra limbii şi culturii române*, vol. I, *Introducerea,* Bucureşti.
TDR 1984 = *Tratat de dialectologie românească* (coordonator: Valeriu Rusu), Craiova, Editura Scrisul Românesc.

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)

TDRG 1903: 2000 = Dr. H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Band I, Bukarest, Staatsdruckerei, 1903; ediția Paul Miron şi Elsa Lüder, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000.
Trâpcea 1964 = Th. N. Trâpcea, *Cuvinte de origine sârbească din graiul bănățean*, în AUT, II, p. 266–273.
Viciu 1899 = Alexiu Viciu, *Glosariu de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român*, Blaj.
Viciu 1906 = Alexiu Viciu, *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal,* Bucureşti.
Weigand 1896 = G. Weigand, *Der Banater Dialekt*, în „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig", III, p. 198–332.

FROM THE LATIN *AULA* TO THE ROMANIAN BANAT DIALECT *AVLIE*. ETYMOLOGICAL NOTE

(*Abstract*)

The author presents briefly the meanings, forms (phonematic variants), circulation area and the etymological solutions given so far to the dialectal word *avlie*, which, analyzed from the point of view of the indirect etymology, is related to the neologism *aulă*.

Cuvinte cheie: lexicologie, lexicografie, etimologie, dialectologie, *aulă, avlie.*
Keywords: lexicology, lexicography, etymology, dialectology, *aulă*, *avlie*.

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, nr. 21

BDD-A502 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:50:35 UTC)